

[Uitzending 619: Psalm 44:1 t/m 45:18]

Op basis van Ps.44:12b wordt door een aantal uitleggers aangenomen dat Ps.44 na de ballingschap is geschreven, velen denken zelfs aan de periode van de Makkabeeën, maar **'wij zijn onder andere volken verdeeld geraakt'** hoeft niet uitsluitend op de Babylonische ballingschap te wijzen (2Kron.21:16-17). De belijdenis van onschuld spreekt zelfs een datering in de ballingschap tegen (vs.18-22). En tegen een datering in de tijd van de Makkabeeën kan worden ingebracht dat er in de psalm helemaal niet aan de tempel wordt gerefereerd. Een vroege datering lijkt het meest waarschijnlijk. Net zoals we in Ps.42 al zagen bij de uitleg van het opschrift, met name de woorden **de kinderen van Korach**, vormen de psalmen 42 t/m 45 een trilogie die te maken heeft met de Assyrische deportatie van Judeeërs in 701 v.Chr., in de tijd van koning Hizkia. Uitleggers bespreken ook allerlei historische mogelijkheden, o.a. de verwarring na de dood van de vrome koning Josia, maar laten ook hun voorkeur blijken voor de tijd van Hizkia en het optreden van Sanherib.

Ps.44 valt te classificeren als een gemeenschappelijke klaagzang. Het volk heeft ondanks zijn vertrouwen op de HERE een militaire nederlaag geleden en brengt het onbegrip daarover tot uitdrukking in een klacht naar God.

Ps.44 is opgebouwd uit vier delen. Het eerste deel - vers 2 t/m 9 - beschrijft het vertrouwen van het volk, dat gebaseerd is op Gods handelen in het verleden. Daarna volgt - in vers 10 t/m 17 - een klacht over het lijden dat wordt meegemaakt als gevolg van een militaire nederlaag, het onbegrip over die situatie wordt onderstreept door een verklaring van onschuld in de verzen 18 t/m 23. Toch blijft het volk op de HERE gericht en klinkt aan het slot van de psalm - in de verzen 24 t/m 27 - een smeekbede om verlossing. Het vertrouwen op de HERE, dat in het begin zo duidelijk wordt neergezet, blijkt ondanks de vreselijke situatie niet verloren.

Het is mogelijk dat Ps.44 als beurtzang werd gezongen, waarbij de koning en het volk elkaar afwisselden. Die visie biedt een goede reden voor de afwisseling van de enkelvoudige en meervoudige persoonsvormen **ik** en **wij**.

Toch is het niet uitgesloten dat het volk als geheel de delen waarin het enkelvoudige 'ik' voorkomt, uitsprak om individueel in te stemmen met de verschillende belijdenissen (vs.5,7,16,17).

Psalm 44 vers 1: **Een leerzaam gezang van de Korachieten voor de koordirigent.** In de aanhef komen we woorden en uitdrukkingen tegen die we al eerder hebben besproken. Voor **koordirigent** verwijs ik naar de uitzending over Ps.4 en voor **Korachieten** en **een leerzaam gezang** naar de vorige uitzending over Ps.42.

Psalm 44 vers 2 t/m 9: **God, onze ouders hebben ons steeds weer verteld hoe U in de geschiedenis met ons volk hebt gehandeld. Wij hebben het zelf gehoord. Eigenhandig hebt U de volken weggejaagd en onze voorouders in het land gezet. U hebt andere volken verdrukt en onze voorouders sterker laten worden. Zij hebben echt niet zelf het land veroverd, noch hun zwaard, noch hun lichamelijke kracht heeft hen bevrijd. Uw kracht en Uw zorg hebben dat gedaan, omdat U hen liefhad. God, U bent mijn Koning, zorgt U toch voor de verlossing van Uw volk! In uw kracht vellen wij onze tegenstanders en in uw naam lopen wij hen die tegen ons in opstand komen onder de voet. Ik vertrouw niet op mijn boog en verwacht geen verlossing van mijn zwaard. U hebt ons bevrijd van onze vijanden, hen die ons haten hebt U voor schut gezet. Wij beroemen ons voortdurend op onze God, Uw naam zullen wij altijd prijzen.**

Het is de Israëlieten van jongs af aan verteld, van generatie op generatie, dat de HERE het volk uit Egypte heeft geleid en heeft doen wonen in Kanaän. Dankzij Gods leiding en hulp kon het volk Israël het beloofde land gaan bewonen en het bewerken. De woorden van de eerste verzen klinken positief, maar gezien de context zijn ze ironisch. In het vervolg maakt de dichter duidelijk dat het vertrouwen dat de Israëlieten van jongs af aan hebben meegekregen, op gruwelijke wijze is beschaamd. Bijzonder pijnlijk zijn de woorden aan het slot van vers 4. Daar wordt de verlossing van de HERE gekoppeld aan Zijn liefde voor Zijn volk. Het wordt niet direct zo gezegd, maar achter deze woorden schuilt de gedachte dat Gods liefde niet uitgaat naar de huidige generatie Israëlieten, omdat zij hebben ervaren dat Gods verlossing is uitgebleven, dat blijkt in vers 5.

Het koningschap van God staat ter discussie nu Israël een nederlaag heeft moeten incasseren.

Het verzoek om verlossing in het tweede deel van vers 5 toont de richting van de psalm, al duurt het nog even voordat er een ander gebed volgt. Het is alsof de diepe emotie van de teleurstelling op het slagveld zo groot is dat die hier al doorsijpelt, terwijl deze pas in de verzen 10 t/m 17 aan de orde komt.

De dichter bedwingt zich en zet - in vers 6 - zijn belijdenis voort. In vers 6 wordt door het volk beleden dat met de hulp van de HERE veldslagen worden gewonnen. Maar, Gods hulp sluit eigen inzet niet uit, maar doet die inzet juist succesvol en effectief zijn (Joz.1:9). **Zo was het in het verleden, zo is het nu nog steeds.** Met Gods hulp kunnen de Israëlieten hun vijanden onder de voet lopen. De dichter gebruikt het beeld van een aanstormende stier die zijn kracht toont door middel van zijn horens.

In vers 7 belijdt de koning - in het verlengde van vers 4 - dat ook hij geen vertrouwen heeft in zijn wapens. Hij beseft terdege dat zijn verlossing afhankelijk is van de HERE. Alsof er **niets anders is ervaren** dan de woorden van de belijdenis aangeven, heft het volk - in vers 8 - een lofzang aan. Gezien het vervolg zijn deze woorden waarschijnlijk een pleitgrond voor het gebed dat volgt. Het volk geeft aan op de HERE te vertrouwen en suggereert daarmee dat de HERE hen toch te hulp zou moeten schieten (vs.9).

Zoals later blijkt - in de verzen 18 t/m 22 - is er geen enkele reden voor de HERE om zich afzijdig te houden. Daar wordt aangegeven dat er geen sprake is van zonde. In vers 9 belooft het volk de naam van de HERE altijd te prijzen. Maar na deze woorden kan de nood die Israël heeft ervaren niet langer worden verzwegen.

In de verzen 10 t/m 17 wordt verwoord dat ondanks de lof **en** het getuigenis dat het volk de HERE geeft, Hij niet is meegegaan **en** Zijn volk niet heeft beschermd in de strijd met de vijand. De Israëlieten voelen zich verstoten en vernederd. Wat zij hadden ervaren, stond haaks op wat zij van hun ouders over de HERE hadden gehoord. De HERE, die als Koning werd gezien en beleden, zou toch aan het hoofd van de legers van Israël moeten uittrekken?

Volgens de Israëlieten heeft de HERE hen **verstoten** en hen **weggestuurd** – dat wordt verder uitgewerkt in vs.11 t/m 13 - **en** de HERE heeft hen **vernederd** – wat verder wordt uitgewerkt in de verzen 15 t/m 17.

De afwezigheid van de HERE wordt pas gemerkt op het slagveld, tijdens de ontmoeting met de vijand. Als de strijd losbarst, wordt duidelijk dat Israël niet tegen de vijand is opgewassen. Ze moeten vluchten, hun steden worden beroofd en leeg geplunderd. Sommigen worden in de strijd vermoord, alsof ze niet meer zijn dan slachtvee, anderen overleven, maar worden vervolgens gevangen genomen en als slaven behandeld en gedeporteerd.

In Ps.44 wordt heel scherp een schuldige aangewezen: de HERE. '**U hebt ons weggestuurd en vernederd**'. De HERE heeft Zijn volk verkocht. Hoe is dat mogelijk? Kennelijk is dit volk Hem helemaal niets waard.

De Israëlieten kunnen er niet bij. Uit vers 2 t/m 9 is gebleken dat de HERE **niet** onmachtig is, maar nu blijkt Hij moedwillig afwezig (vs.13).

De nederlaag heeft grote gevolgen voor het volk, ze moeten vluchten, of worden weggevoerd in gevangenschap. Israël is een lachertje geworden.

De buurvolken schudden vol medelijden het hoofd over Israël, maar genieten ondertussen van het leed dat hen is overkomen (vs.14-15).

Nu het vertrouwen **vals** is gebleken **en** de nederlaag een feit, raakt de schande de koning in het bijzonder. Hij vertegenwoordigde de HERE, hij heeft zijn leger aangevoerd in de strijd die door God zou worden gewonnen. Maar er kwam geen overwinning. Het land ligt verwoest, de oorlog heeft zijn sporen nagelaten **en** ook de koning wordt bespot.

In vers 18 t/m 23 wordt de wanhoop van de Israëlieten eindelijk concreet en expliciet onder woorden gebracht. De ellende is hen wel overkomen, maar in die ellende zijn zij de HERE niet vergeten. Ze hebben Zijn geboden niet overboord gegooid. Ze zijn niet afgeweken van Gods weg, niet in hun hart, maar ook niet in de praktijk (vs.18, 19). Op een haast cynische wijze wordt verbondsbreuk hier als onmogelijk afgedaan. Zou de HERE het niet hebben opgemerkt als ze Hem links hadden laten liggen, of als ze andere goden waren gaan dienen? Natuurlijk, want de HERE kent elke uithoek van het menselijke hart (vs.21-22). De laatste woorden van de klacht zijn het meest schrijnend.

Het lijden en sterven zijn niet het gevolg van zonde van het volk, het is omwille van de HERE. Psalm 44 vers 23: **Werkelijk, ter wille van U zijn wij voortdurend in levensgevaar, wij worden beschouwd als schapen op weg naar het slachthuis.** Juist omdat het volk trouw is gebleven aan de dienst aan God, wordt het nu geconfronteerd met een lijden dat het hele volk diep treft en lichamelijk en geestelijk grote gevolgen heeft. Het volk toont zich bijzonder dapper door de HERE - in vers 24 t/m 27 - aan te roepen om hen te helpen: **Word wakker! Waarom slaapt U, HERE? Word toch wakker! Laat ons toch niet meer in de steek. Waarom keert U ons de rug toe? Waarom trekt U Zich onze ellende en moeiten niet aan? Wij stellen zelf niets meer voor en liggen hulpeloos op de grond. Sta op, HERE, en help ons, bevrijd ons ter wille van uw goedheid en liefde.**

Ps.44 snijdt een bijzonder moeilijk onderwerp aan: *het lijden van hen die God dienen en liefhebben.* Ondanks het verbond en de belofte dat op gehoorzaamheid zegen zal volgen, blijkt de HERE **ruimte** te laten tussen beide zaken. Er is nooit sprake van een automatisme in de relatie met God. Doen wat de HERE vraagt, resulteert **niet automatisch** in een zorgeloos leven. De HERE is **en** blijft **soeverein**.

Toch verliest het volk het vertrouwen in de HERE niet, en daarmee is het een prachtig voorbeeld voor ons om na te volgen. De jonge, christelijke gemeente in Rome dreigde dit getuigenis van vertrouwen in God los te laten en daarom citeert Paulus Ps.44 in Rom.8:36. Daarmee **ontkracht** Paulus het idee dat christen-zijn **en** zorgeloos leven hand in hand gaan. Lijden is voor Paulus geen enkele reden om aan te nemen dat Gods gratie is verspeeld, of dat de overwinning niet reëel is, integendeel, Gods liefde is gegarandeerd in Jezus Christus (Rom.8:37-39).

We gaan verder met Psalm 45.

Ps.45 gaat niet direct over God **en** is **niet** op Hem gericht, maar op mensen, in het bijzonder op de koning. Dat is uitzonderlijk. De psalm is waarschijnlijk voor een specifieke bruiloft geschreven. Uitleggers denken aan die van Salomo, of die van Achab, maar beide opties zijn moeilijk te verdedigen. In ieder geval moet de psalm ontstaan zijn in de tijd van het koningschap.

Na een aantal psalmen waarin het lijden een grote rol speelt, is de toon van Ps.45 radicaal anders. Er is sprake van vreugde, gejubel en feest. De HERE heeft macht aan de koning verleend. Deze moet namens Hem op aarde optreden. Als de koning dat doet, zal het lijden worden bestreden, want de koning houdt van rechtvaardigheid (vs.7-8).

Ps.45 bestaat naast het opschrift uit vier delen. In de eerste plaats beschrijft de dichter in vers 2 zijn taak, vervolgens bezingt hij de koning - in de verzen 3 t/m 10 - en de koningin - in de verzen 11 t/m 16 - om ten slotte een zegenbede uit te spreken - in de verzen 17 en 18 - die gericht is op de belofte van zegen aan het koningshuis van David. De troon van de koning staat voor altijd vast, en vanwege zijn liefde voor het recht, ja, 'daarom' wordt hij gezalfd (vs.7-8).

Psalm 45 vers 1: Een leerzaam gezang van de Korachieten voor de koor-dirigent. Te zingen op de wijs van 'De Lelies'. Een liefdeslied.

De psalm is, net als de vorige liederen, een **leerzaam gezang van de Korachieten**. Nieuw zijn de woorden 'op de wijs van 'De Lelies' en 'een liefdeslied'. De aanwijzing 'op de wijs van De Lelies' geeft de toon, melodie of muzikale compositie aan. Dezelfde wijs wordt ook gebruikt voor de psalmen 69 en 80. De uitdrukking 'een liefdeslied' is uniek in het Bijbelboek Psalmen. Het blijkt in Ps.45 specifiek om een huwelijksceremonie te gaan.

Psalm 45 vers 2: Mijn hart trilt van vreugde. Ik lees mijn gedicht voor aan een koning. Mijn stem klinkt als de pen van een begaafd dichter.

Vol enthousiasme introduceert de dichter zichzelf en zijn lied. Geïnspireerd door wat er om hem heen gebeurt, komt het lied haast als vanzelf naar boven en de voordracht is bijzonder op zijn plaats. Zijn werk moet gehoord worden, hij draagt het voor aan de koning.

Psalm 45 vers 3: U bent mooier dan welk mens ook en wat u zegt is een lust voor het oor: het is duidelijk dat God u heeft gezegend.

Na de korte introductie van zijn eigen persoon richt de dichter zich nu op de koning. Hij bezingt hem op persoonlijke manier. Zijn schoonheid gaat die van andere mensen te boven. En die schoonheid wordt aangedragen als oorzaak van Gods zegen. Uit het vervolg blijkt dat deze schoonheid niet zozeer in het uiterlijk van de koning gevonden wordt, maar in zijn eigenschappen.

Het gaat namelijk niet om de lippen van de koning, maar om wat er over die lippen komt, om zijn woorden. Deze koning spreekt goede woorden en die zijn steeds op zijn lippen (vs.3).

Psalm 45 vers 4 t/m 10: Gesp uw wapens aan, o held, alles wat uw eer en waardigheid onderstreept. Trek op en strijd voor eervolle zaken als waarheid, recht en nederigheid. Wij verwachten grote daden van u! U bent klaar voor de strijd, u beheerst de volken. Uw pijlen dringen tot in het hart van uw vijanden. Uw troon, o goddelijke koning, staat tot in eeuwigheid vast, uw bewind is een rechtvaardig bewind. U houdt van rechtvaardigheid en haat wetteloosheid. Daarom heeft uw God u met vreugdeolie gezalfd, u verkozen boven uw metgezellen. U bent gekleed in pracht en praal, u verheugt zich in lieflijke muziek uit prachtige paleizen. Prinsessen zijn uw geliefden, uw vrouw staat in het fijnste goud gehuld naast u.

De zegen die door de HERE aan deze genade wordt verbonden, blijkt in de overwinningen op de vijand. De schoonheid waar vers 3 van sprak, is niet alleen gelegen in de woorden van de koning, maar ook in zijn daden. Die daden zijn militair van aard, en daarom wordt de held opgeroepen zijn zwaard aan te gorden (vs.4). Zijn strijd heeft tot doel om waarheid, nederigheid en rechtvaardigheid te bewerken. In Israël was de koning het hoofd van de strijdmachten, maar tegelijk de vertegenwoordiger van de HERE op aarde. Het is zijn taak om Gods wil uit te voeren, om te handhaven of te herstellen wat in overeenstemming is met het plan van God. Met dat doel rijdt de koning uit.

De grote daden die worden verwacht zijn tekenen van zijn macht, die de HERE hem heeft gegeven. De koning heeft een geleend gezag vanwege zijn positie tussen God en mensen. Hij is als tussenpersoon de middelaar tussen God en het volk en treedt voor het volk op alsof hij God zelf is. Op deze wijze kan de troon aan God worden toegeschreven en eeuwig worden genoemd. Daarbij valt in het bijzonder te denken aan het koningshuis van David, die zal uitmonden in de gezalfde van de HERE, de Messias.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat juist deze woorden op Jezus Christus worden betrokken (Hebr.1:8).

Hij is de koning die voor altijd zal regeren en Zijn heerschappij wordt gekenmerkt door rechtvaardigheid. Hij is de Zoon van David die werkelijk God genoemd kan worden. De associatie met de gezalfde wordt versterkt doordat er in vers 8 over zalven wordt gesproken. Het Hebreeuwse woord voor Gezalfde is Messias, de Griekse vorm is Christus.

Langzaam werkt de dichter toe naar de climax. Hij sprak al over geur en klank, nu wijst hij in vers 10 via prinsessen naar het hoogtepunt, de bruid. Op de meest verheven plaats, rechts naast de koning, staat de bruid. Zij heeft sieraden om van het beste goud. De dichter ziet het schouwspel al voor zich, terwijl de bruid zich nog bij de bruidegom moet voegen. Hij kijkt met deze woorden vooruit naar vers 15 en 16. In Ps.45:11 t/m 16 wordt de lof van de koningin bezongen. In de verzen 11 t/m 13 wordt de bruid zelf aangesproken. De verzen 14 t/m 16 beschrijven haar situatie in woorden die voor de koning bestemd zijn.

Psalm 45 vers 18: **Ik zal uw naam aan alle volgende generaties doorgeven, men zal u altijd blijven prijzen.** De dichter besluit zijn psalm met een korte zegenbede die bijzonder geschikt is voor de gelegenheid. Hij wenst het bruidspaar vele kinderen toe, zodat de troon bezet zal blijven. Hij kiest zijn woorden zo dat de eigenlijke troonopvolging van de huidige koning ongenoemd blijft. Wellicht vond hij het niet passend om op deze dag te verwijzen naar het einde van zijn koningschap. De ideale koning die hier bezongen wordt, verdient de lof en daarom is het de wens van de dichter dat zijn koningschap zich zal voortzetten, van generatie op generatie.

In de periode na de monarchie is Ps.45 geïnterpreteerd als een gedicht over de Messias en zijn bruid, het volk van God. Het is mogelijk dat het lied ook bij gewone bruiloften wel werd gebruikt, maar de messiaanse duiding bleef bestaan. Ook de schrijver van het Bijbelboek Hebreeën heeft deze psalm messiaans gelezen maar, anders dan zijn Joodse tijdgenoten.

Voor de schrijver van het Bijbelboek Hebreeën zijn de woorden als vervuld in Jezus Christus uitgelegd. Jezus is de Messias, die de heerschappij uit handen van God de Vader heeft ontvangen.

Al citeert de schrijver van Hebreeën maar twee verzen in Hebr.1:8-9, de hele psalm krijgt in de vroege kerk een Messiaans karakter. Het lied wordt gezien als een beeld voor de bruiloft van de Messias en Zijn gemeente. De gemeente wordt dan opgeroepen om de eigen achtergrond te vergeten en Christus te aanbidden (vs.12). De bemoediging zit ook in de belofte van de kinderen, want de komende generaties zullen ook aan Christus toebehoren. Wij hebben de uitleg van ps.45 in eerste instantie betrokken op een koning uit het geslacht van David pas in tweede instantie op de Messias.

In de volgende uitzending lezen we Ps.46 t/m 48.